

ΤΑ ΝΕΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. ΔΗΜ. Β. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ

Ἀπαντώντας στὴν τόσο ἐνδιαφέρουσα πρόκληση τῆς «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ», γιὰ τὴ διατύπωση ἀπόψεων καὶ γνωμιῶν σχετικῶς μὲ τὴν ἀνέγερση νέων ξενοδοχείων στὸν τόπο μας, θὰ ἦθ ἴα νὰ πῶ δυὸ λόγια γιὰ τὰ ξενοδοχεῖα τῶν νησιῶν μας καὶ εἰδιὰ τῶν Κυκλάδων.

Γνώρισα ἀπὸ μικρὸ παιδί τὶς Κυκλάδες, ὅταν τὰ παραμυθία δένονταν μὲ τὶς μνημῆς τοῦ ἀπλάστου ἀκόμα νεῦ καὶ τὰ βιώματα δὲν ξεχωρίζαν ἀπὸ τὰ παιδικὰ ὄνειρα καὶ τὶς φαντασίες. Ὑστερα, σὰν ἐφηβὸς καὶ σὰ νέος, ἀξιώθηκα νὰ βαθῶν τὴν ἀγάπη μου μὲ τὴν πολυπλευρῆ γωνωριά τους. Τώρα, σὰν ὄριμος πιά ἄνθρωπος, χαίρωμαι πού καταξιώθηκα ἔναντι ἐπιπέδου ὁμορφιά καὶ πάθος.

Μερικὲς σκέψεις πῦθ ἀκολουθήσουν θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθῶν κάπως παράξενες καὶ ἀπίθανες, χωρὶς αὐτὲς τὶς ἐξηγήσεις. Ὡστόσο νομίζω ὅτι ἀξίζει νὰ διατυπωθῶν, σὰ μὴ μικρὴ συμβολὴ σὲ μὴ πτυχὴ τοῦ δυσκολοπληθίστου αἰσθητικῦ προβλήματος πού δημιουργεῖ τὸ κτίσιμο ἐνὸς καινούργιου σπιτιοῦ, μὴς ἐκκλησιαστικῶν, ἐνὸς ξενοδοχείου σ' αὐτὰ τὰ ἐξαισία νησιά. Ἄλλὰ ἐξ ἄπ' αὐτὸ, καὶ πέρα ἀπ' αὐτὸ τὸ βασικὸ πρόβλημα, δημιουργεῖται ἕνα δευτερογενὲς πρόβλημα πού τὸ ὀρθώνει ἡ ξένη, ἡ προσθετικὴ παρουσία ἐνὸς νέου μεγάλου κτίσματος ὅπως εἶναι τὸ ξενοδοχεῖο.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θὰ πρέπει νὰ διευκρινήσω ὅτι, τὸ ἀντίκρουσμα τοῦ ξενοδοχειακοῦ θέματος, ὡς πρὸς τὶς Κυκλάδες, παρουσιάζει ἐξαιρετικὴ ἰδιαιότητα καὶ λ' πτότητα, πού τὸ τευθετεῖ σὲ μὴ ξεχωριστὴ θέση μῆσα στὸ συνολικὸ πρόβλημα. Ἡ ἰδιαιότητα πού συνίσταται στὴν μοναδικότητα τῆς φύσεως καὶ τοῦ τοπίου τῶν νησιῶν, στὴν παρουσία μὴς ζωντανῆς πολυεδομικῆς προαγματικότητας καὶ μὴς ἀοχιτεκτονικῆς παραδόσεως, μῆσα στὶς ὅποιες καλεῖται ὁ ἀρχιτέκτων νὰ κτίσῃ ἕνα οἰκοδόμημα, πού κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ συντιθεταί μὲ τὰ γύρω του σὲ μὴ ἐνόητητα, νὰ μὴ προκαλεῖ ἰδιαίτερα, καὶ νὰ ἔχη κάποιες διαστάσεις ἐν σχέσει πρὸς τὰ μικρότερα τοιοῦτου πού λαϊκῆς ἀοχιτεκτονικῆς κτίματα. Ὡστε ὑπάρχει μὴ σειρά πύξυμένων δυσκολιῶν πού πρέπει νὰ υπερικηθῶν: αἰσθητικῶν, μορφολογικῶν, κλίματος, περιβάλλοντος. Βέβαια ὑπάρχει καὶ τὸ βασικὸ κτηριολογικὸ θέμα, δηλαδὴ ἡ κάτοψη. Ὡστόσο ἡ θεώρησή μας δὲν θὰ τὸ θίξῃ παρά ἐλαττωτικά, ὅσο ἐνδιαφέρει τὴν ἀρχιτεκτονικὴ - μορφολογικὴ ἀπψη, ἀφοῦ σκοπὸς μας εἶναι νὰ διαφωτίσωμε κάπως τὴν ψυχολογικὴ πλευρὰ τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως.

Τὸ σημειώμα μας φυσικὰ δὲν ἔχει τὴν πρόθεση καμιάς κριτικῆς τοποθετήσεως, ἐν τούτοις, γιὰ τὴν ἐξαγωγή ὀρισμένων χρήσιμων γιὰ τὸ θέμα συμπερασμάτων, εἶναι ἀναπόφευκτες μερικὲς συγκρίσεις, πού θὰ μῶς φέρουν σὲ μὴ γενικὴ, συντομωτάτη συγκριτικὴ θεώρηση τῶν διαφόρων ξενοδοχείων, πού κτίστηκαν τὰ τελευταία χρόνια στὶς Κυκλάδες.

Σήμερα στὰ νησιά αὐτὰ ὑπάρχουν τέσσερα καινούργιοκτισμένα ξενοδοχεῖα σὲ λειτουργία. Τὸ πρῶτο, ἡ «Λιτώ», βρῖσκεται στὴ Μύκονο καὶ κτίστηκε μὲ σχέδια τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Π. Βασιλειάδη. Τὸ δεύτερο, τὸ «Μελτέμι»,

βρῖσκεται στὴν Πάρο καὶ κτίστηκε σὲ σχέδιο τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Κώστα Καγαμπέλη, τὸ τρίτο, στὴ Σαντορίνη, ἡ «Ατλυντός», μὲ σχέδια τοῦ πολιτικοῦ μηχανικοῦ κ. Ι. Βενετσάνου, καὶ τὸ τέταρτο στὴ Σύρο, ὁ «Ἐρμῆς», σχεδιασμένο ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Κ. Γεωργιάδη.

Στὰ τρία πρῶτα ξενοδοχεῖα οἱ ἀρχιτέκτονες εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ τρίπτυχο τῶν ἠξυημένων δυσκολιῶν πού προαναφέραμε - αἰσθητικῶν, μορφολογικῶν, κλίματος, περιβάλλοντος - σὲ ὑπέρτατο βαθμὸ, ἀφοῦ τὰ νησιά πού κτίστην εἶναι ἡ ξωτικὴ Μύκονος, ἡ γαλήνια Πάρος, καὶ ἡ ὑπερβατικὴ Σαντορίνη. Στὸ τέταρτο ξενοδοχεῖο, τῆς Σύρου, ὁ ἀρχιτέκτων δὲν ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ὀξυατη μορφή τους αὐτὲς τὶς δυσκολίες, ἀφοῦ ἡ Ἐρμούπολη ὡς πολυεδομῶς ἀλλὰ προπάντων ὡς ἀρχιτεκτονικὴ εἶναι μὴ νεώτερη πολυτεία μὴ ἀρετὴ ἔκταση, πού κρύβει τὸ τοπίο σὲ μεγάλο βαθμὸ, καὶ εἶναι προσανατολισμένη μορφολογικὰ πρὸς ἕνα νεοκλασικισμὸ καὶ μὴ ἀναγένηση σὲ σύμμετρο συγκερασμὸ. Ἀκόμα παρατηροῦμε ὅτι ἡ δυσκολία τῆς κλίματος δὲν ὑπῆρχε ἐδῶ, μὴ καὶ ἄλλα τριγύρω καὶ τὸ ξενοδοχεῖο κτήρια ἔχουν μεγάλες διαστάσεις. Τὸ ἀποτέλεσμα πού ἔφθασε ὁ κ. Γεωργιάδης ἀναπτύσσοντας τὴ σύνθεσή του σὲ ἕνα εὐρύ Γ στὴν κάτοψη - πού ἀντικρύζει πρὸς τὶς δυὸ θάλασσες, τὸ πέλαγος καὶ τὸ λιμάνι, χωρὶς νὰ εἶναι ἐντυπωσιακὸ, ἀλλὰ ἡρεμὸ καὶ ἰσορροπημένο, εἶναι ἐνδιαφέρον καὶ διδακτικὸ, καλαισθητὸ καὶ πετυχημένο ἀπὸ κάθε ἀποψη.

Στὸ ξενοδοχεῖο τῆς Σαντορίνης, τὸ καταπληκτικὸ γεωμορφολογικὸ φαινόμενο τοῦ νησιοῦ, ἡ τιτανικὴ πάλη ἀνάμεσα στεριάς καὶ θάλασσας, πού ἀπυτυπώνεται στὴ δραματικὴ κίνηση τοῦ τοπίου, ἔμεινε ἐντελῶς ἐξω ἀπὸ τὴ σύνθεση τῶν ὄγκων του - καθὼς καὶ οἱ ἐπάλληλες πτώσεις καὶ οἱ ἐντονωτάτες ὑπομετρικὲς διαφορῆς τοῦ ἐδάφους τοῦ οἰκοπέδου του πού βρῖσκεται ἀπᾶνυ στὴν κόψη τοῦ γκρεμοῦ - ἀφοῦ ὀλόκληρο παρουσιάζεται μονολιθικὸ καὶ ἀκίνητο μὲ ἕνα κύριο κατὰ ὀριζήντια ἐννοια ἀναπτυσσόμενο ὄγκο, ἀδιάφορο καὶ ἀμέτοχο σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν ἀνησυχία καὶ τὴν κλιμάκωση τοῦ περιβάλλοντος.

Ἐτσι τὸ κτηριακὸ συγκρότημα ἐπικάθεται ἀπᾶνυ στὸ ἔδαφος χωρὶς ὀργανικὴ σύνδεση, δηλαδὴ λείπει ἡ σύνθεση κτηρίου καὶ ἐδάφους. Ἀπὸ τὴ θάλασσα τὸ σώζει αἰσθητικὰ τὸ μεγάλο ἕγρος τοῦ γκρεμοῦ - ἀβύσσου, πού εἶναι ἀνεβρασμένο καὶ δὲν ἐπιτρέπει συγκοίσεις ἀπὸ τὴν στεριά ὅμως ἡ σύνθεση εἶναι ἀδύνατη καὶ τὸ ἐπιβλητικὸ σὲ ὄγκο κτήριο ἐντελῶς ἀσύμμετρο, ξένο, καὶ ἐξω ἀπὸ τὴν κλίμακα τῶν ἄλλων κτηριῶν, ἀφοῦ ἡ μᾶζα του ἔμεινε συγκεντρωμένη χωρὶς νὰ διασπαστῇ σὲ περισσότερους ὄγκους. Βέβαια ἔχει (εἶχε πῶν τοὺς σεισμοὺς) ἕνα κάποιο δικαιολογικὸ πλάι του, τὴν νεώτερη ὀγκώδη μητρόπολη τῶν Φηρῶν, καὶ κάποιους μεγάλους κτηριακοὺς μοναστηριακοὺς ὄγκους, μακρύτερα, στὴν καθολικὴ γειτονία, καὶ ψηλὰ πρὸς τὸ Μερσβίγλι τὸ ἐπιβλητικὸ μοναστηριακὸ - φρουριακὸ συγκρότημα τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ὡστόσο ἔχει πολλὰ πλεονεκτήματα αὐτὸ τὸ ξενοδοχεῖο, ἀνέσεις, πολιτισμὸ κλπ., καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Ι. Βενετσάνου μπορεῖ νὰ χαρακτηρησθῇ ὡς ἀξιόλογη ἀπὸ πολλὲς ἀπόψεις, ὅπως λ.χ. τὴν κτηριολογικὴ καὶ ἄλλες, γιὰτὶ χάρις ἕνα συγχρονισμένο, εὐχάριστο καὶ πολιτισμὸ ξενοδοχεῖο στὴ Σαντορίνη, πού τόσο τῆς ἔλειπε.

Τὰ ἀποτελέσματα πού ἔφθασαν οἱ ἀρχιτέκτονες κ.κ. Π. Βασιλειάδης καὶ Κ. Καγαμπέλης, στὴ Μύκονο ὁ πρῶτος καὶ στὴν Πάρο ὁ δεύτερος, εἶναι ἄλλης κλάσεως, ποιότητας καὶ ὕψους, τοποθετοῦνται σὲ ἕνα ψηλὸ βῆθος ἀναμειβῆτης ἐπιτυχίας καὶ ἀνεπιφύλακτες παραδοχῆς. Ἡ ἐπιτυχία εἶναι αἰσθητικὴ, μορφολογικὴ, κλίματος, καὶ συνδέσεως μὲ τὸ περιβάλλον καὶ συνίσταται οτὴν ἀποδοχὴ μὴς μοντέρνας ἀρχιτεκτονικῆς - μορφολογικῆς γρομμῆς μὲ ὀρισμένα, ἐλάχιστα, λαϊκὰ στοιχεῖα καὶ μὴς κατανομῆς τοῦ βασικοῦ ὄγκου σὲ πολλαπλοὺς ὄγκους, πού βρῖσκονται σὲ δημιουργικὴ συνοχὴ καὶ σχέση. Οἱ κατῳμῆς τους παρουσιάζουν μὴ ἀνεση καὶ

ἀπλη, καὶ μὴ λειτουργικότητα, ἀπὸ τὶς ὅποιες ἀνοκῦπτουν ἀμογα καὶ ἐνδιαφέροντα ἐσωτερικὰ ἐπιπλωμένα μὲ λ' πτότητα καὶ καλαισθησία.

Ἡ σύνθεση τοῦ κ. Βοσιλειάδη ἀγκαλιάζεται ἀπὸ τὴν ὑπερκεμικὴ πηλαγὰ μὴς ἐδαφικῆς πτώσεως, χωνεύει μέσα της καὶ δένεται ὀργανικὰ μὴς τῆς, ἀπλυνόμενῃ μπροστὰ στὸ λιμάνι σὲ δεύτερο καὶ τρίτο πλάνο ἔτσι πού δὲν προβάλλεται καὶ δὲν ἐνοχλεῖ ἰδιαίτερα.

Ἡ σύνθεση τοῦ κ. Καγαμπέλη ἀπλυνεται ἀπᾶνυ στὴ ράχη μὴς μικρῆς ἀνεμόδαρτης καὶ θαλασσόπληκτης χερσονήσου, στὴν ἀκρὴ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Παροικίας, σχηματίζει διαφόρους ὄγκους πού βασικὰ πλᾶθουν ἕνα Ζ, καὶ δένεται μὲ τὸ τοπίο, χωνεύοντας μέσα στὰ σχήματα του τοὺς δυὸ παλιὺς ἀνεμόμυλους, πού προῦπῆρχαν ἀπᾶνυ σ' αὐτὴ τὴ ράχη. Ἀκόμα στὸ σύνολο κατορθώθηκε νὰ συνδεθῇ καὶ τὸ παρακείμενο παλιὸ λιμνὸ ξενοδοχεῖο, ἡ «Πάνδροςος», πού δημιουργοῦσε μὴ τὴν παρουσία του μὴς ἐπιπέδου περιπλοκὴ στὴν ἐξέυρεση ἰκανοποιητικῆς λύσεως.

Ἐλος, θὰ προτιμοῦσα νὰ ἀποφύγω μὴ ἀσυγκροση ἀνάμεσα στὶς δυὸ τελευταῖες αὐτὲς λύσεις πού δόθηκαν, μὴ καὶ οἱ δυὸ παρουσιάζουν φαντασία συνδυασμένη μὲ αἰσθαντικότητα καὶ εὐαισθησία συγκινητικῆ.

Ἀλλὰ ὡς ἐδῶ δὲν δώσαμε παρά τὰ στοιχεῖα ἀπᾶνυ στὰ ὅποια θέλωμε νὰ στηρίξωμε τὴν ψυχολογικὴ ἐρμηνεία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τους καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς, σὲ ἀναφορὰ καὶ συσχετισμὸ μὲ τὴ ζωὴ σ' αὐτὰ καὶ τὴν αἰσθηση πού προκαλεῖ τὸ ἐσωτερικὸ τους στὸν ἔνοικο.

Πρὶν προχωρήσω ὅμως θὰ ἤθελα νὰ ὑπογραμμίσω ὅτι οἱ διαπιστώσεις πού θὰ ἀκολουθήσουν, βρῖσκονται ἐξω καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ἀναμειβῆτη ἐπιτυχία καὶ τῶν τεσσάρων ξενοδοχείων πού μνημονοῦσαμε, ἄλλο λιγώτερο καὶ ἄλλο περισσότερο, ὅπως ἄλλωστε εἶναι φυσικὸ καὶ ἀναπόφευκτο σὲ τέτοιες δημιουργίες.

Ἐχα τὴν εὐκαιρία τὰ τελευταία χρόνια νὰ ζήσω ἀπὸ λίγες μέρες καὶ στὰ τέσσερα ξενοδοχεῖα, τῆς Μύκονος, τῆς Πάρου, τῆς Σαντορίνης καὶ τῆς Σύρου. Οἱ διαπιστώσεις πού θὰ ἀκολουθήσουν, φυσικὰ, δὲν ἰσχύουν γιὰ τὴν Ἐρμούπολη, μὲ τὰ μεγάλα ἀστικά καὶ δημόσια κτήρια τοῦ κέντρου της καὶ τὴν συγγενεῦσα κάπως πρὸς τὸ καινούργιο ξενοδοχεῖο τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τους, τοὺς διοφορετικὸς ἀπὸ τοὺς νησιωτῆς ἀνθρώπους της, καὶ τὴν ὕψη τῆς ζωῆς της.

Ἐτσι ἀπὸ τὴ ζωὴ μου στὰ τρία πρῶτα ξενοδοχεῖα διαπιστῶνται στὴν ἀρχὴ μὴ ἀπομάκρυνση μου συνισθηματικὴ ἀπὸ τοὺς οἰκισμοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους, πού τὴν αἰσθάνθηκα ἐντονωτέρως ἀργότερα, καὶ τὴν συνειδητοποίησα ἐντελῶς μετὰ μερικῆς ἡμέρας. Κατάλαβα λοιπὸν ὅτι ἡ ἀντιθετικὴ, πρὸς τὸν οἰκισμὸ, τὴν ἀρχιτεκτονικὴ του, καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὕψη τοῦ ξενοδοχείου καὶ τῆς ζωῆς του μὲ κόνανε δεσμιὸ τους καὶ μὲ ἔφεραν στὸ νὰ προσέχω τὴν λιτότητά τους, πού ἀρχικὴ συγκριτικὰ μὲ τὸ τόσο διαφορετικὸ, ἐπιβλητικὸ, καὶ σὲ ἄλλη κλίμακα πολυτελες ξενοδοχεῖο, νὰ δειχθῇ σὰν εὐτέλεια στὰ μάτια μου, τὰ τόσο πιστὰ ἄλλοτε στὸ κάθε λαϊκὸ ὄραμα τοῦ νησιοῦ. Μὲ δυὸ λόγια κατάλαβα ὅτι τὸ ξενοδοχεῖο μὲ τὴν αἰσθητικὴ του σὲ γενικώτατη ἀναφορὰ μὲ αἰχμαλωτίζει, μὲ ἀποκόπτει, μὲ ἀπκμόνωει καὶ παραμύφρωει τὴ γοητεία πού ἔξασκοῦσαν ἀπᾶνυ μου ὅλες οἱ λαϊκῆς μορφῆς καὶ οἱ λαϊκοὶ τρόποι.

Ἀρχισα νὰ σκέπτομαι μήπως τὰ ξενοδοχεῖα τῶν νησιῶν σ' αὐτὴ τὴ μορφή τους ἴτενε λάθη, ὑπὸ μὴ εὐρύτερη ἐννοια, καὶ σὲ ἐχθρικὴ στάση ἀπέναντι σὲ σπῖτια καὶ ἀνθρώπους. Ἀρχισα μὲ δυὸ λόγια νὰ ἀμφιβάλω γιὰ τὴ σκοπιμότητα τους ὑπ' αὐτὴ τὴν ἀμογη καὶ ξένη μορφή, δηλαδὴ νὰ ἀμφιβάλω γιὰ τὴν ὀρθότητα τοῦ κτηριολογικοῦ προγράμματος πού εἶχαν ἀκολουθήσει, καὶ γενικώτερα τῆς αἰσθητικῆς τους.

Θὰ μπορούσε κανεῖς νὰ μοῦ παρατηρήσῃ ὅτι οἱ ἄκρας ὑποκειμενικῆς οὐτὲς ἀπόψεις δὲν μποροῦν νὰ ἐνδιαφέρουν ἡ ἀκόμα δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν καὶ σχέση, μὲ ἀντικειμενικὰ συμπεράσματα πρὸς τὰ ὅποια φαῖνομαι ὅτι θέλω νὰ καταλήξω.

ἔλαβε μέρος εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἀμίλλης σπουδαστῶν ἀποστειλᾶν σχέδια ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἀστικὸν Κέντρον 10.000 κατοίκων».

Ἐκρεμοῦν ἐπίσης διαφοροῖ ἀπαντήσεις, παρὰ τῶν Τεχν. Ἐπιμελητηρίῳ, σχετικὰ μὲ τὸ βροβεῖον Reynolds Οὐάσιγκτον, ἤξ 25.000 δολλ., μὲ περιοδεύουσας Ἀρχιτεκτονικῆς Ἐκθεσιν τῆς Ἀργεντινῆς ἀφιχθησομένη εἰς τὴν χώραν μας προσεχῶς, ὡς καὶ μὲ ἐπισκεψιν ἐνταῦθα περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου τοῦ Ἰάπωνος καθηγητοῦ κ. Τ. Ohsuga, ὁστις θὰ δώσῃ διαλέξεις καὶ θὰ ἐνεργήσῃ προβολὰς ἐγχρώμων ἐπὶ τῆς κλασικῆς Ἰαπωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὰ δυὸ τελευταῖα θέματα, ἀρμοδιώτερα εἶναι ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ Σχολὴ τοῦ Ε.Μ. Πολυτεχνείου, πρὸς τὴν ὅποιαν καὶ θὰ διαβιβασθῶν τὰ σχετικὰ ἔγγραφα πρὸς ἔγκαιρον ἐνεργεαν.

Έντολούς ανάλογες αντιδράσεις παρουσιάζουν και σε άλλα πρόσωπα που συνάντησα, έτσι, πού με έπεισαν ότι οι σαφέστατα υποκειμενικές αυτές διαπιστώσεις παρουσιάζουν και κάποια αντικειμενική μορφή. Άλλωστε νομίζω ότι, για όσους θα αμείβαλαν άποτελεί αντικειμενική διαπίστωση ή γρηθείς πού έξασκουσε το μικρό ξενοδοχείο « Βουλκάν » στή Φράν της Σαντορίνης, πού ήταν ένα παλιό άρχοντικό σπίτι με καμιά δεκαριά δωμάτια, διασκευασμένο, και άναπτυσσόταν γύρω από μ'α κλειστή έσωτερική αλλη περιχλωμένη από Ισόγειους, διάροφους και τριώροφους δγκους.

Τό ξενοδοχείο αυτό, τό πασίγνωστο « Βουλκάν », με την άκίνητη και ιδιόρρυθμη διεύθυντριά του, διατηρούσε όλη την άτμόσφαιρα του παλιού άρχοντικού Σαντορινίου σπιτιού με τους κυλινδρικούς θόλους του και τά σταυροθόλια, με την ύπόσκαφη τραπέζαρία του, τή νησιώτικη επίπλωσή του, και τό γραφικό και όχι τυπικισμένο προσωπικό του.

Άς σημειωθεί άκόμη ότι, παρά τίς περιωρισμένες εύκολίες και άνέσεις πού διέθετε τό ξενοδοχείο αυτό, συγκέντρωνε την προτίμησή ενός μέρους των έπισκεπτών του νησιού και μετά τήν άνέγερση του άνετου και πλυτελέως καινούργιου ξενοδοχείου, τής « Άτλαντίδος ».

Ένα παρόμοιο παράδειγμα πολύ πετυχημένο και διαφωτιστικό θά μπορούσε να μās δώσει, παρά τή λιγοστή ζωή του, και τό ξενοδοχείο « Αίγαίο » τής Σίφου, πού στεγάστηκε σε ένα παλιό άρχοντικό του Άρτεμώνα με τον γνήσιο και καθαρό σφινέικο χαρακτήρα του έσωτερικού του και παρά τό ξένο νεοκλασικό έξωτερικό. Πραγματικά, για όσους είχαν τήν τύχη να ζήσουν λίγο σ' αυτό, θά μέρη πάντα ζωηρή μ'α μνήμη ζωής και άτμόσφαιρας έντονα Ιδιόρρυθμης και μοναδικής, δεμένης όμως και συνυφασμένης με τον τόπο. Γιατί στό τ.λ.ός ένας άνθρωπος πού έα ταξιδέμη σ' αυτά τά νησιά εκτός άπ' τ' άλλα πού σίγουρα πρέπει να μπορεί να του προσφέρει ένα καινούργιο ξενοδοχείο, δέ ζητάει να βρη ένα όμοιο με τόσα άλλα πού υπάρχουν στίς μεγάλες πολιτείες, αλλά κάτι ξεχωριστό και άλλιοίωτικο.

Νομίζω, λοιπόν, ότι ένας τύπος ξενοδοχείου μικρού, με λίγα δωμάτια και με όλες, με όλες, τίς σύγχρονες εύκολίες και άνέσεις, σε διαστάσεις και σε πλάσιμο ενός μεγάλου άρχοντικού νησιώτικου σπιτιού, με περισσότερα ή και με πολλά — δέν ξαίω άκόμα πόσα, γιατί αυτό πρέπει να μελετηθή — λαϊκά μοτίβα, τόσο στήν άρχιτεκτονική και τή διακόσμηση του, όσο και στήν επίπλωσή του, θά αξίζει να δοκιμασθή. Έτσι ίσως καταρωόναμε να αφήσουμε έλεύθερο τον έννοικο του ξενοδοχείου να περιπλανηθή στον οικισμό, να τον αγαπήσει και να δεθή μαζί του και με τους ανθρώπους του, να γυρίσει να ξεκουραστή με τό δράμα του άνετηρέαστο και άνετήρηλο από δυνατές και άντίρροπες έντυπώσεις και αντιδράσεις, άφου δέν θά τον ώθούσαμε σε επικίνδυνες συγκρίσεις.

Όσο θά μπορούσε κανείς να πη ότι μ' αυτό τον τρόπο επίτητούμε να κατεβάσωμε τό επίπεδο των ξενοδοχείων μας, προσκολλημένοι σε έναν ξεπερασμένο ρομαντισμό, ένω λογικό και έπιθυμητό θά ήταν να προσπαθοίμε να τό ανεβάσωμε. Η άντίρρηση είναι βάσιμη, αλλά νομίζω πώς αυτό πού προτεινουμε, ένω δέν θά κατέβριζε καθόλου τό επίπεδό τους, θά λάμβανε ύπόψη και θά Ικανοποιούσε και τή ρομαντική διάθεση πού υπάρχει σε όλους τους ανθρώπους, άσχετο αν πολλοί δέν τή συνειδητοποιούμε ή δέν τήν παραδεχόμαστε εύκολα σαν μ'α άγια παρουσία.

Άκόμα ή φροντίδα για τή δημιουργία ενός τέτοιου τύπου ξενοδοχείου, παράλληλα προς τους άλλους πού δοκιμασθηκαν και άπέδωσαν, θά βοηούσε άρκετά στό να μη δημιουργηθή ένας άπομονωτικός κύκλος άνάμεσα στους έννοίκους του ξενοδοχείου και τους νησιώτες άφ' ενός, και μεταξύ τής άρχιτεκτονικής του οικισμού και των κτισμάτων του προς τον καινούργιο και νεοφερμένο σύντροφό τους άφ' έτέρου.

Τέλος, ύπογραμμίζω ότι θά χρειασθή το μικρό σε νησιώτικο ύφος ξενοδοχείο να δουλεττή με πάθος, με μαστοριά, με φαντασία, και με ειλικρίνεια, για να φτάσει στά άποτελέσματα πού μπορεί να μās φέρη ή υλοθέτησή του, χωρίς βέβαια να πέσωμε σε μ'α ξερή αντιγραφική θεματολογία πολλαπλής μορφής με τήν άποδοχή τής λαϊκής άρχιτεκτονικής, τής λαϊκής διακοσμητικής, και του του λαϊκού επίπλου. Πρέπει να δοκιμάσωμε — και αξίζει τον κόπο νομίζω — να δημιουργήσωμε, στηριγμένοι και εμπνεόμενοι και από τήν παράδοση.

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΖΟΛΙΟ-ΚΙΟΥΡΙ

Είς τό παγκόσμιον πένθος διά τόν θάνατον του διαπρεπούς Γάλλου άτομικού έπιστήμονος Frederic Joliot - Curie ή « Αρχιτεκτονική » συμμετείχε όλος Ιδιαίτερος. Άπό τήν δημοσιευμένην αυτόγραφον έπιστολήν του, προς τόν συνεργάτην μας καθηγητήν κ. Κώσταν Κισίκην, ίσως από τās τελευταίας πού έγραψεν, διαπιστούται τό ένδιαφέρον του προς καταγραφήν έργασίας του άνακονωθείσης εις τό τελευταίον συνέδριον του Λιντάου και ή όποια θέλει δημοσιευθή εις προσεχές τεύχος μας.

Ο θάνατός του, άποτέλεσμα τής μέχρις ήρωισμού άφοσιώσεώς του εις τήν έπιστημονικήν έρευναν χάριν τής προόδου τής ανθρωπότητος, άποτελεί συγκινητικήν θυσίαν εις τόν βωμόν τής έπιστήμης και τόν κατωτάσει μεταξύ των μεγάλων μορφών αίτινες εισήλθον εις τό πάνθεον τής άθανασίας, υπεράνω πάσης έθνικής και Ιδεολογικής διακρίσεως, και είναι άξια παντός σεβασμού εκ μέρους των ανθρωπίνων γενεών, διά τό καλόν των όποιων άφιλοκερδώς έμόχησαν, μέχρι θυσίας και αύτης τής ζωής των.

76. AVENUE LE NOTRE
ANTONY (SEINE)

L'Arcouest par Ploubazlanec
Cote du Nord
30 Juillet 1958

Cher Monsieur

Voici lettre du 30 juillet nous seulement de me parvenir aujourd'hui en Bretagne ou je me repose actuellement. Je suis desolé de ce retard car le laboratoire était fermé (me sevelais est elle-même en vacance) je suis dans l'impossibilité de vous adresser le texte de ma conférence de Linaud & des photographies. Ce n'est qu'à la réouverture du laboratoire en septembre (1er semaine) que je pourrais vous adresser ces documents... mais je crains qu'il ne soit trop tard pour votre Revue! Soyez aux amate pour m'en dire ce que vous en pensez. Veuillez agréer, je vous prie, l'expression de mes sentiments les meilleurs

Joliot - Curie

Παραθέτομεν τήν μετάφραση τής άνωτέρω έν φωτοτυπία έπιστολής.

L'Arcouest par Ploubazlanec
Άκται του Βορρά,
30 'Ιουλίου 1958

Άγαπητέ Κύριε,

Η από 10ης 'Ιουλίου έπιστολή σας μόλις σήμερα περιήλθεν εις χείρας μου έν Βρεττανία όπου προς τό παρόν άναπαύομαι. Βαθέως λυπούμαι διά τήν καθυστέρησιν αύτήν, επειδή δέ και τό έργαστήριον είναι κλειστόν (ή γραμματείς μου είναι και αύτή εις άδειαν) μου είναι άδύνατον να σάς άποστείλω τό κείμενον τής διαλέξεώς μου του Λιντάου. Μόνον όταν άνοιξη τό έργαστήριον, τόν Σεπτέμβριον (1ην έβδο-

μάδα), θά μου είναι δυνατόν να σάς στείλω τά κείμενα. Φοβούμαι όμως μήπως είναι άργά διά τό περιοδικόν σας! Λάβετε τήν καλωσύνην να μου γράψετε τί σκέπτεσθε σχετικώς. Δεχθήτε, παρακαλώ, τήν έκφρασιν των καλύτερων μου αισθημάτων.

(Υπογραφή) F. Joliot - Curie

Η όμιλία του σοφού έπιστήμονος Frederic Joliot Curie, άφορώσα τό « Νέον Κέντρον έρευνών πυρηνικής ενεργείας εις τό Orsay », θέλει δημοσιευθή αύτουσία εις προσεχές τεύχος, συνδεδεμένη και ύπό των άρχιτεκτονικών σχεδίων όλοκλήρου του συγκροτήματος, τά όποια έξεπονήθησαν ύπό του Γάλλου άρχιτέκτονος κ. M. Cassen.